

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»**

**ОДЕСЬКИЙ ПРИВАТНИЙ
ЗАКЛАД ОСВІТИ
«ТІКВА-ОР САМЕАХ»**

**СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ
НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ**

Збірник наукових праць

**Одеса
2022**

УДК 371
ББК 74

Ухвалено Вченою радою
Державного закладу «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»
Протокол № 8 від 24.03.2022 р.

Рецензенти:

доктор педагогічних наук, професор Черненко Н.М.
кандидат педагогічних наук Рищак Н.І.

Сучасні проблеми навчання і виховання : збірник наукових праць
/ Упорядник І.О. Бартенєва. Одеса, 2022. Лютий. 220 с.

У збірнику наукових праць розглядаються актуальні питання сучасної педагогічної науки. Матеріали стануть у нагоді для викладачів закладів вищої освіти, здобувачів вищої освіти, аспірантів, педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти

*ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К.Д. УШИНСЬКОГО»
ОДЕСЬКИЙ ПРИВАТНИЙ ЗАКЛАД ОСВІТИ «ТІКВА-ОР САМЕАХ»*

© Кафедра педагогіки
Державного закладу
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К.Д. Ушинського», 2022
© Одеський приватний
заклад освіти «Тіква-Ор Самеах», 2022

2. Єльнікова Г. В. Моніторинг як ефективний засіб оцінювання якості загальної середньої освіти в навчальному закладі. *Обрії*. 2008. № 1 (26). С. 5-12.
3. Житник Б. О., Крижко В. В., Павлютенков Є. М. Робота в школі. Х. : Основа, 2008. 192 с.
4. Пархоменко І. Атестація діяльності директорів шкіл / упоряд. Л. Галіцан. К. : Шк. світ, 2009. 128 с.

УПРАВЛІННЯ КОМУНІКАЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ УДОСКОНАЛЕННЯ

*Сакалюк О. О.,
канд. пед. наук, доцент кафедри
освітнього менеджменту
та публічного управління
Державного закладу «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
Соболь К. С.,
здобувач освітнього ступеня «магістр»
Державного закладу «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
Братко Ю. В.
здобувач освітнього ступеня «магістр»
Державного закладу «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»*

Комунікація є одним із найважливіших домінуючих напрямів діяльності в організаціях, що забезпечує успіх в управлінні, оскільки вирішення багатьох управлінських завдань базується на безпосередній взаємодії людей (керівників з підлеглими, підлеглих один з одним) під час різних організаційних заходів. Комунікаційний процес в управлінні передбачає здійснення планування та керування, в тому числі, виявлення цільових аудиторій, розробки комунікаційних стратегій, контролю, оцінки ефективності комунікацій і т. ін.; організацію інформаційного трансферу та діалогу; формування

корпоративної філософії; затвердження коректних комунікацій у конфліктних ситуаціях тощо.

Управлінська діяльність, у якій людський ресурс є основним у досягненні якості освіти, вимагає від менеджерів освіти ефективного використання комунікацій не тільки в регулюванні міжособистісних відносин, а й у створенні в такий спосіб іміджу закладу освіти. За допомогою комунікацій здійснюється координація діяльності в напрямі досягнення поставлених цілей, що важливо для ухвалення рішень, управління змінами, забезпечення якісної роботи. Ефективна комунікація є стратегічним інструментом у забезпеченні розвитку закладу освіти.

Концептуальні засади комунікаційного процесу розкрито в працях Г. Почепцова, М. Кагана, М. Мескона, Р. Чалдіні та ін. Цінність комунікацій у системі управління визначали В. Курбатов, А. Панасюк, Р. Фішер, У. Юрі та ін. До питання організації комунікаційних процесів у закладах освіти зверталися Л. Карамушка, О. Сакалюк, Ю. Зоря, С. Хаджирадієва, Н. Черненко та ін.

Ефективні комунікації на практиці є необхідною умовою успішного досягнення мети й завдань, що постають перед сучасними закладами освіти. Водночас, саме комунікації є одним із найбільш дискусійних питань у сфері управління, стосовно якого чіткості та ясності у розумінні поки що не досягнуто.

Теоретичний аналіз наукової літератури з досліджуваної проблеми і проведене вивчення проблем організації комунікаційних процесів у системі управління закладів загальної середньої освіти дозволили визначити й обґрунтувати рекомендації керівникам щодо вдосконалення комунікаційних процесів у закладах загальної середньої освіти.

1. Створення сприятливих умов для розвитку комунікативної компетентності педагогічних працівників закладу освіти.

Виходячи з розуміння комунікативної компетентності як узагальнюючої комунікативної властивості особистості, що включає комунікативні здібності,

знання, вміння і навички, чуттєвий і соціальний досвід у сфері ділового спілкування, актуальності набуває система роботи з педагогічними працівниками, спрямована на покращення в них навичок взаємодії з різними людьми, сприяння внутрішньому саморозвитку та розуміння себе, оволодіння важливими комунікативними вміннями, зокрема вміннями швидко та правильно орієнтуватися в умовах комунікаційної ситуації, правильно планувати зміст акту комунікації, забезпечувати зворотний зв'язок тощо.

З метою реалізації виокремленої рекомендації доречним буде залучення педагогічних працівників до участі в тренінгах, майстер-класах комунікаторів-професіоналів, проходження педагогами тематичних курсів, участь у конференціях, семінарах тощо. Це допоможе оволодіти теоретичними знаннями у сфері комунікацій та набуті необхідного практичного комунікаційного досвіду.

У контексті зазначеного важливим видається залучення педагогічних працівників до інтерактивного контенту формування своїх комунікативних знань, умінь і навичок, зокрема: створення педагогічними працівниками власного каналу на відеохостингу YouTube (педагог матиме змогу розкривати своє творчі здібності, тренувати ораторські вміння, вчитися правильно та виважено доносити інформацію і, до того ж, зможе подолати особисті комунікаційні комплекси); створення віртуальних кімнат (GoogleHangouts, MicrosoftTeams) та робота в них творчих груп педагогів, у яких вони матимуть змогу генерувати ідеї, налагоджувати робочі стосунки, розвивати творчі здібності, вдосконалювати комунікаційні навички шляхом використання інтерактивних технологій; проведення прямих трансляцій та ефірів за допомогою програм Twitch, OBS Studio тощо, які сприятимуть підвищенню інформаційно-комунікаційних навичок, налагодженню стосунків із учнями (відповідно, рівень мотивації до навчання у здобувачів освіти підвищиться, зросте успішність досягнень), створенню позитивного іміджу закладу освіти, забезпеченню реклами з метою залучення спонсорів та меценатів тощо.

Розвиток комунікативної компетентності сучасного педагога як механізму налагодження роботи із усіма учасниками освітнього процесу забезпечить результат комунікаційного процесу.

2. Забезпечення відкритості й прозорості комунікаційних процесів в освітньому середовищі.

Уміння налагодити всі комунікаційні канали у відкритому та прозорому руслі є запорукою ефективної організації комунікації в закладі освіти. Для того, щоб виконати це завдання, керівникові закладу освіти необхідно: створювати системи зворотного зв'язку; регулювати інформаційні потоки; приймати управлінські дії, що сприяють полегшенню обміну інформацією по вертикалі та горизонталі; створювати системи збору пропозицій та зауважень; використовувати внутрішньоорганізаційні інформаційні системи: корпоративні друковані видання, стінгазети, стенди, блоги, веб-сайти тощо; застосовувати сучасні інформаційні технології.

Доречним буде застосування алгоритму «SMART» [4], який сприятиме розподілу інформації раціонально та виважено, акцентуючи увагу лише на важливих та значущих елементах. Аналізуючи інформацію за компонентами «конкретність» (specific), «вимірність» (measurable), «досяжність» (attainable), «значимість» (relevant), «співвіднесеність з конкретним терміном» (time-bounded) [4], керівник матиме змогу чітко усвідомити проблему та спосіб її вирішення, організувавши сприятливий, відкритий, прозорий комунікаційний простір. До того ж для керівника важливим є орієнтування в критеріях подачі інформації, які, за О. Масловою, визначаються наступними характеристиками: об'єктивність – суб'єктивність; достовірність – недостовірність; повнота – неповнота; актуальність – неактуальність; цінність – марність; зрозумілість – незрозумілість [1]. Це гарантуватиме забезпечення ефективності організації комунікації та раціональний підхід до поширення інформації у професійній діяльності.

Слід наголосити також на важливому завданні сучасного менеджера освіти: забезпеченні відкритого доступу до інформації про діяльність закладу

освіти. Сьогодні основним способом реалізації цього принципу є створення та ведення веб-ресурсів, зокрема, сайту закладу освіти, що є першим кроком на шляху вирішення багатьох завдань освіти. І насамперед він необхідний для того, щоб спростити доступ учням, педагогам та батькам до актуальної інформації щодо сучасних навчальних методик, концепцій та технологій освіти; створити засіб комфортного спілкування між усіма учасниками освітнього процесу на форумі. На шкільному сайті варто розмістити офіційні документи: правила, статут, розклад уроків тощо. Вважаємо, що учням буде зручно знаходити потрібні навчальні ресурси на сайті (електронні підручники, посилання на корисні освітні платформи, розклад занять), переглядати медіафайли шкільних подій, дізнаватися про важливі новини та події тощо. Для батьків варто створити розділ із порадами психолога, а випускникам буде доречно надати інформацію про заклади вищої освіти країни тощо. Дизайн сайту повинен бути сучасним та відповідати всім нормам та вимогам. Завдяки зрозумілому та естетично оформленому інтерфейсу сайт буде ефективно функціонувати та стане в пригоді всім учасникам освітнього процесу. Перелічимо переваги належним чином розробленого сайту: реклама школи для кваліфікованих кадрів, партнерів, органів влади та спонсорів; престиж закладу освіти в суспільстві; підвищення якості освіти (доступність інформації – це норма життя для сучасного школяра; сайт допомагає вирішити низку освітніх завдань, налагодити зворотний зв'язок із педагогами, бути в курсі подій шкільного життя, актуальних вимог та правил).

3. Налагодження сприятливого мікроклімату в колективі та забезпечення психологічного комфорту педагогічних працівників.

У контексті виокремленої рекомендації доречними є тренінги, які орієнтовані на подолання психологічних бар'єрів у комунікаційних процесах. Наприклад, за М. Кіпніс, рекомендованим стане тренінг «Карта емоцій» [2], сутність якого полягає у відтворенні емоцій людського буття, які зображають на спеціальних картках; завдання учасників – показати емоцію таким чином, щоб усі присутні зрозуміли та вгадали її. Така технологія допомагає педагогові

позбавитися надлишкової емоційності, слідкувати за мімікою та жестами, щоб у подальшій комунікаційній діяльності справляти гарне враження на учасників освітнього процесу. Ще одним корисним та дієвим способом подолання комунікаційних проблем є, на думку М. Кіпніса, вправа «Що далі?» [2], головна мета якої – навчитися оперативно та чітко доносити потрібну інформацію, що вкрай важливо для професійної діяльності педагога. Учасникам пропонують обрати із певної кількості листівок лише одну, на якій буде відображений перелік речень, які необхідно завершити, за типом: «Я тішуся, коли...», «Мені хотілося б, щоб наш колектив...», «Я пишаюся собою, якщо...», «Я думаю, що друг – це...», «Коли я беру участь у тренінгу, я розумію, що...», «Я відчуваю радість, коли чую...», «Мені не хотілося б почуватися...», «Життя вдалося, якщо...», «Справжній інтелігент – це той, хто...», «Найстрашніше в житті – це...», «Мені дуже смішно, якщо...», «Я дуже люблю...», «Мені важко змусити себе...», «Терпіти не можу, коли...». Через обмеження в часі, кожен учасник повинен чітко та швидко сформулювати потрібну думку та виказати власне бачення. Така вправа є корисним тренуванням комунікаційних навиків у стресових ситуаціях, коли ухвалювати рішення та озвучувати ідею потрібно оперативно та грамотно.

Доречним вважаємо залучення практичного психолога, який матиме можливість проводити анкетування та опитування серед учителів з метою виявлення бар'єрів та проблем, допомагатиме педагогам подолати комплекси шляхом проведення індивідуальних консультацій, круглих столів, сеансів терапії тощо.

Вважаємо необхідним у контексті зазначеного також виділити наступні дії керівника закладу освіти, які сприятимуть створенню комфортного мікроклімату в педагогічному колективі: підтримка зворотного зв'язку із колегами (уміння вислухати поради та пропозиції тощо); уникнення появи зайвих працівників (робоче навантаження має бути на належному рівні, щоб працівники відчували власну важливість та були мотивовані); поєднання в колективі людей із різними типами поведінки (ефективним є той колектив,

який укомплектований з урахуванням психологічної сумісності; повинні бути як люди, котрі воліють працювати за вказівками, так й ініціативні співробітники). До того ж, необхідно наголосити на рисах характеру менеджера освіти, який прагне налагодити сприятливий мікроклімат у колективі та забезпечити психологічний комфорт працівників: толерантність, чуйність, доброзичливість, емпатія, щирість, справедливість, відповідальність. Керівник повинен уміти не тільки авторитарно надавати накази, але й чути та розуміти потреби та думки колег.

Дотримання таких рекомендацій сприятиме мікроклімату в педагогічному колективі з такими характеристиками: оптимізм, радість спілкування, довіра, почуття захищеності, безпеки та комфорту, взаємна підтримка, теплота та увага у відносинах, міжособистісні симпатії, відкритість комунікації, впевненість, бадьорість, можливість вільно мислити, творити.

4. Реалізація в закладі освіти політики тимбілдингу.

Необхідною умовою вдосконалення внутрішніх комунікацій є налагоджена система заходів з тимбілдингу, які допоможуть керівникові: підвищити ефективність командної роботи; підвищити рівень взаємодії між співробітниками; згуртувати колектив; розширити навички підлеглих у вирішенні нестандартних ситуацій; зруйнувати психологічні бар'єри в спілкуванні між підлеглими; створити сприятливий мікроклімат у колективі; очистити комунікаційний простір від чуток та недосказаності; створити вільний комунікаційний простір, де пануватиме свобода думки та вибору.

Варто зазначити шляхи реалізації тимбілдингу: створення корпоративних традицій (наприклад, відвідування місць для дозвілля наприкінці місяця: театри, кінотеатри, музеї, галереї, виставки тощо; проведення тематичних вечірок з нагоди різних свят; участь у фестивалях та конкурсах педагогічної майстерності чи талантів учителів); налагодження комунікації взаєморозуміння та підтримки (ліквідація чуток, конфліктів, вирішення проблем взаємин шляхом ведення діалогу та відкритості); впровадження системи стимулювання та мотивування (подорож педагогів

закордон з метою підвищення кваліфікації; спільна робота над проектами, які мають належне фінансування та гарантують фінансову винагороду учасникам) тощо.

5. Моніторинг та аналіз переваг і недоліків різних комунікаційних каналів із подальшим усуненням проблем, що є важливим аспектом в організації ефективної комунікації.

За визначенням М. Грачової, моніторинг комунікації – це процес забезпечення задоволення потреб учасників комунікаційного процесу та його зацікавлених інформаційних сторін [3]. Ключова вигода цього процесу полягає у забезпеченні оптимального потоку інформації відповідно до положень плану управління комунікаціями та плану залучення зацікавлених сторін.

Керівник закладу освіти може зіткнутися і з такими проблемами в організації комунікаційного процесу, як: спотворення повідомлень, інформаційні навантаження, неефективна робота організації, некомпетентність персоналу, неефективний спосіб організації робіт та розподілу завдань, конфлікти між членами колективу тощо. Для того, щоб подолати подібні проблеми, керівникові необхідно проводити моніторинг комунікаційного процесу. Можемо виділити такий алгоритм дій менеджера освіти: проведення опитувань та анкетувань серед усіх учасників освітнього процесу; спостереження за комунікаційними процесами; ведення журналу обліку комунікаційних проблем; створення реєстру виправлення помилок; аналіз даних.

Вибір коректного веб забезпечення є важливим аспектом в організації ефективної комунікації в закладі освіти. Керівникові закладу освіти необхідно аналізувати та обирати ті платформи, які задовольнятимуть потреби всіх учасників освітнього процесу та створюватимуть безпечний, комфортний інформаційно-комунікаційний простір.

Процеси комунікації, в яких беруть участь менеджери різних рівнів управління та всі учасники освітнього процесу, є життєво важливими

сполучними ланками між керівником і його підлеглими, між керівниками одного рівня, між організацією і зовнішнім середовищем тощо, тому комунікація є основним процесом у здійсненні управлінської діяльності.

Література

1. Маслова Е. Л. Менеджмент. Москва : Дашков и К, 2015. 336 с.
2. Кипнис М. Тренинг коммунікації. Москва : Ось-89, 2004. 128 с.
3. Грачева М. В., Бабаскин С. Я. Управление проектами : учеб. пособ. Москва : Экономический факультет МГУ имени М. В. Ломоносова, 2017. 148 с.
4. Matusitz J. Intercultural Perspectives on Cyberspace : An Updated Examination. London, 2014. P. 713–724.

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ В ОСВІТІ

*Соловейчук О.М.,
здобувач освітнього ступеня «магістр»
Державного закладу «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
Науковий керівник:
Черненко Н.М.,
д. пед. наук, професор кафедри
освітнього менеджменту та публічного управління
Державного закладу «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»*

Постановка проблеми і актуальність. Розвиток цифрових технологій відкриває нові можливості як для зростання національної економіки, підвищення якості життя громадян, так і для освіти в цілому. Впровадження цифровізації в освіті висуває нові вимоги до професійно-педагогічних якостей учасників освітнього процесу, до методичних та організаційних аспектів використання під час навчання інформаційно-цифрових технологій.

Актуальність цифровізації дуже зросла у 2020 році, коли Розпорядженням Кабінету Міністрів України № 211 від 11 березня 2020 року на всій території України було запроваджено карантин [6], що призвело до